

YABANCI / İKİNCİ DİL ÖĞRETİMİNDE DOĞAL YÖNTEM(LER) ve DOĞAL YAKLAŞIM(LAR) ÜZERİNE

Mustafa DURMUŞ*

Öz: Dil öğretiminde “Doğal Yöntem(ler)”in (*The Natural Method(s)*) ve “Doğal Yaklaşım(lar)”ın (*The Natural Approach(es)*) terim olarak kullanıldığında, özelden, belirli kişiler tarafından, belirli kuramsal görüşler etrafında biçimlenmiş yaklaşım(lar)ı ve yöntem(ler)i ifade ettiği söylenebilir. Bu terimler, genelde de, çeşitli ortak özellikleri nedeniyle bir arada değerlendirilebilecek birden fazla dil öğretim yaklaşım(lar)ı ve yöntem(ler)ini ifade etmek üzere kullanılmaktadır. “Doğal Yöntem(ler)” ve “Doğal Yaklaşım(lar)” terimleriyle işaret edilen yaklaşım(lar) ve yöntem(ler)in hangisi olduğuna dair yerleşik, uzlaşmış bir kullanımdan bahsetmek oldukça güçtür. Bu türden bir ilişkilendirmenin nedenleri olarak; (1) ilgili alanyazında yapılan atıflar, (2) yaklaşım ve yöntem terimlerinin kullanımında gözlenen kavramsal sınırların belirsizliği ve (3) dil öğretiminde devrimsel-evrimsel karşılıklıyla değerlendirildiğinde bu yaklaşımların ve yöntemlerin evrimsel nitelikli bir gelişimin ürünleri olarak ortaya çıkışları gösterilebilir. Makalede, bunlarla birlikte, söz konusu yaklaşım ve yöntemlerin, ortak kökenlerine de değinilerek, yabancı ve ikinci dil öğretimine yönelik “doğalcı” ilkelerinin neler olabileceği ele alınmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Doğal Yaklaşım(lar), Doğal Yöntem(ler), doğallık, dil öğretim yaklaşımları ve yöntemleri, yabancı dil öğrenimi, ikinci dil edinimi

On The Natural Method(s) And The Natural Approache(s) In Language Teaching

Abstract: *When the Natural Method(s) and the Natural Approach(es) are used as terms in language teaching, it can be claimed that, in particular, it refers to certain approach(es) and method(s) that are formed around certain theoretical views by certain people. These terms are often used to refer to the multiple language teaching approach(es) and method(s) that can be considered in relation to each other due to their various common characteristics. It is very difficult to mention a consensual use of the approach(es) and method(s) expressed by the terms The Natural Method(s) and The Natural Approach(es). The reasons for this kind of a relationship can be as follows; (1) references to the relevant literature, (2) the uncertainty of the conceptual limits observed in the use of approach and method as terms; and (3) the emergence of these approaches and methods as products of an evolutionary development when they are evaluated in relation to revolutionary-evolutionary developmental difference (i.e. two antagonistic concepts) in language teaching. Furthermore, the naturalistic principles of foreign and second language teaching are discussed after mentioning briefly their common origins.*

Keywords: *The Natural Approach(es), Natural Method(s), naturality, language teaching approaches and methods, foreign language learning, second language acquisition*

Giriş

Dil öğretiminde Doğal Yöntem(ler)in ve Doğal Yaklaşım(lar)ın terim olarak kullanıldığında, özelden, belirli kişiler tarafından, belirli kuramsal görüşler etrafında

* Doç.Dr., Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara / TÜRKİYE. E-posta: mustafadurmus@hacettepe.edu.tr ORCID No: 0000-0002-5337-3113

biçimlenmiş bir yaklaşımı ve yöntemi ifade ettiği söylenebilir. Bu noktada, Doğal Yöntem olarak özellikle 19. yüzyılda ve 20. yüzyıl başlarında Gouin, Sauveur, Franke'nin önerileri ve uygulamaları etrafında gelişen ve Doğrudan Yöntem (Direct Method) olarak da bilinen dil öğretim yöntemi anlaşılmaktadır. Doğal Yaklaşım terimiyle de, Tracy Terrell ve Stephen Krashen tarafından biçimlendirilmiş görüşler belirli bir bilinirlik gösterir.

Bu terimler, genelde de, çeşitli ortak özellikleri nedeniyle bir arada değerlendirilebilecek birden fazla dil öğretim yaklaşımını ve yöntemini ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Özellikle 19. yüzyılda Dilbilgisi-Çeviri Yöntemine tepki olarak ortaya çıkan ve sözel iletişimi önceleyen bir dizi kuramsal görüş veya uygulama önerisinin yanı sıra, daha sonraki dönemlerde ortaya konulan ve öğrenme psikolojisi temelli bir dizi yöntem de benzer görüşler taşıması nedeniyle bir arada değerlendirilebilmektedir.

Doğal Yaklaşımın temelinde, hem özel hem de genel anlamda işaret edilen görüşlere bakıldığında (1) dil öğreniminde ortaya çıkan yeni eğilimler (sözel iletişim ihtiyaçları) ve taleplerin; (2) ana dili ediniminin kusursuz gelişiminin (ediniminin) cazip bir model (ve deneyim) olarak hep dikkat noktası oluşturmasının yattığı iddia edilebilir.

Makalede, Doğal Yaklaşım(lar) ve Doğal Yöntem(ler) terimleri bu yönleriyle ele alınırken, önce söz konusu kavramlar arasında ilişki kurmayı sağlayan ve sınırları oluşturmada belirsizliğe yol açan nedenler 3 madde olarak sunulacak; ardından bu yaklaşım(lar)ın ve yöntemlerin ortak köklerine dair görüşler; son olarak da söz konusu yaklaşım(lar)ın ve yöntemlerin, ikinci dil edinimine ve yabancı dil öğrenimine yönelik “doğalcı” ilkelerinin neler olabileceği belirlenmeye çalışılacaktır.

Konuyla ilgili üzerinde durulması gereken noktalardan ilki, Doğal Yaklaşım(lar), Doğal Yöntem(ler) terimlerinden ne anlaşılması gerektiğiyle ilgilidir. Bu terimlerle işaret edilen yaklaşım(lar) ve yöntem(ler)in hangisi olduğuna dair yerleşik, uzlaşılmış sınırların ve standart bir kullanımın söz konusu olmadığı ifade edilebilir.

Bu durum, birden fazla nedenle ve gelişmeyle açıklanabilir:

1. Nedenlerden ilki, dil öğretimiyle ilgili alanyazında Doğal Yaklaşım(lar), Diziler Yöntemi, Doğrudan Yöntem, Doğal Yöntem(ler), Reform Hareketi, İnsancıl Yöntemlerden bahsedilirken yapılan atıflar, özelliklerine ve ilkelerine dair ortaya konulan açıklamalar da söz konusu yaklaşım(lar)ın ve yöntemlerin arasında ilişki kurmada belirleyici olmaktadır.

Örneğin Henry Sweet, *The Practical Study of Languages* adlı ünlü kitabının “The Natural Method” (Doğal Yöntem) başlıklı bölümünde, belirli isimlere ve kuramsal çalışmalara atıf yapmadan, merkezinde “dilbilgisi ve sözlük”ün yer aldığı dil öğretimine hatta bütün yöntemlere tepki olarak, çocukların ana dili gelişimlerini örnek alan “reformcu” bir dil öğretimi geleneğinin başlangıcına vurgu yapmaktadır. (1964: 74)

Mackey (1965; 143-157), *Language Teaching Analysis* adlı kitabının dil öğretimi kronolojik olarak ele aldığı bölümünde, Sweet'in Doğal Yöntem olarak işaret ettiği dil öğretim görüşlerini ve uygulamalarını Doğrudan Yöntem olarak adlandırmaktadır. Mackey, Doğrudan Yöntemi, Guin'in, Fransa'da basıldığında pek takdir edilmeyen fakat çeviri yoluyla ulaştırıldığı İngiltere, Almanya ve Amerika'da geniş bir etki uyandıran *Art d'enseigner et d'étudier les langues* adlı kitabının ilk baskısını esas alarak, 1880 yılı ve sonrasında, belirli isimler etrafında geliştirilen dil öğretimi hareketine ve bu hareketin dil öğretimi görüşlerine bağlamaktadır. Mackey'e göre;

1800'lü yılların ortalarından itibaren Brücke, Ellis, Bell, Sweet, Sievers Klinghardt, Passy ve diğerleri ile birlikte dil öğretimine yeni unsurlar dâhil edilmeye başlanmış; bu görüşler Sayce tarafından dil öğretimine uygulanırken, özellikle Viëtor tarafından da bir dil öğretim yöntemine (Doğrudan Yönteme) dönüştürülmüştür. Mackey, yöntemleri genel olarak ele aldığı bir sonraki bölümde ayrıca Doğal Yöntemden de bahsetmektedir. Ancak Doğal Yöntem ile ilgili tanımlama yapmadan Mackey, Doğal Yöntemin, derslere nesnel ve resimlerle ilgili soruyla başlamış olduğu süreçte doğrudan yöneme benzediğini ifade etmekte, ardından kısaca bu yöntemi betimlemektedir. Bunun da ötesinde Mackey, Doğrudan Yöntemin esasen Doğal Yöntemin yanı sıra Fonetik Yöntem, Durum Yöntemi (Situation Method), Ünite Yöntemi (Unit Method), Güdümlü Dil Yöntemi (Language-Control Method) veya Çift Dil Yönteminden (Dual-Language Method) farklı olmadığını, asıl farklılığın Dilbilgisi Çeviri Yöntemi ile olduğunu belirtmektedir. Burada ve pek çok çalışmada Doğrudan Yöntemin, Doğal Yöntemin özel bir uygulaması olarak ilişkilendirilmeden, “öğrencinin zihninde, gördüğüyle söylediği bununla birlikte de ne düşündüğü ve ne söylediği arasında kurulması gereken doğrudanlık” ilişkisi temelinde ele alındığı anlaşılmaktadır.

Howatt ve Widdowson (2009: 210) Henry Sweet'in *The Practical Study of Languages* adlı çalışmasındaki ilgili bölümde yer alan bilgileri değerlendirirken 'Doğal Yöntemler'e atıfta bulunmaktadır.¹ Aynı çalışmanın bölümlerinden birinde (Howatt ve Widdowson, 2009: 210-228) “ ‘Natural methods of language teaching’ from Montaigne to Berlitz” başlığı altında “sürekli konuşma yoluyla dil öğrenimi düşüncesinin ve önerilerinin temelleri” ele alınmaktadır. Burada, ana dili eğitimi için önerilen, öğrenmede doğalcı ilkelere dayalı görüşlerin Batıdaki gelişiminin önemli isimleriyle birlikte bazı yöntemlere atıflar yapılmaktadır. Howatt ve Widdowson'un, bir dizi “doğal yöntem”e yapmış olduğu gönderme, bu defa da “doğal yöntemler” çatı kavramı altında biraraya getirilebilecek yöntemlere dikkati çekmektedir.

Howatt ve Widdowson (2009: 215) Blackie'nin, Doğal Yönteme dayalı dil öğretiminin esaslarıyla birlikte sunduğu uygulama planını değerlendirirken, bu uygulama planının başarısız sayılabileceğini fakat bir nesil sonra, benzer görüşlerin ve önerilerin yeniden gün yüzüne çıktığını; bu kez, alan uzmanlığı daha pratik dil öğretimine yönelik yeni taleplerle karşı karşıya kalırken, yeni yaklaşımların çözüm ortaya koymuş gibi görüldüğünü ifade etmektedir.

H. H. Stern *Fundamental Concepts of Language Teaching* (1983) adlı kitabında, açıklamalarına düştüğü bir notta (s. 512), öğretim stratejileri bakımından becerilerin ayrımının Okuma Yöntemi ve İşitsel-Dilsel Yöntem tarafından keşfedildiğini, Doğal Yöntemin, benzer doğal yapının önceki önerilerini yeniden hayata geçiren son yıllardaki takipçilerinin, üretimsel (productive) becerileri sonraya bırakıp alımlayıcı (receptive) becerileri öncelikle geliştirmede ısrarcı olduklarını ifade ederken söz konusu görüşe Terrel 1977'yi örnek göstermektedir. Hemen ardından da Krashen ve Selinger 1975'te ortaya koydukları “performans kanalı”nın (performance channel) bu bakışla ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Söz konusu örneklendirmelerle Stern, Terrel ve Krashen'ın Doğal Yaklaşımını Doğal Yöntemin görüşlerini benzer görüşlerle yeniden hayata geçirdiği değerlendirmesinde bulunarak, Terrel ve Krashen'ın Doğal Yaklaşımın temellerini tarihî “doğal yöntemler”e dayandırmaktadır.

Dil öğretiminde Doğal Yaklaşımın, terim olarak kullanıldığında, özelde, Tracy D. Terrell ve Stephen D. Krashen'ın belirli kuramsal görüşleri etrafında biçimlendirilmiş,

¹ “... He had little time for ‘natural methods’ based on conversation in the classroom ...”

belirli bir bilinirlik gösteren yaklaşımını ifade ettiği söylenebilir. Günümüz dil öğretimi çalışmaları için hâlâ çok önemli görüşlerden birini ortaya koyan isimlerden, aynı zamanda İspanyolca öğretmenini de olan Terrell, Kaliforniya Üniversitesinde Dilbilim Bölümünde akademik çalışmalarını yürütmüştür. Terrell, Doğal Yaklaşımına dair görüşlerini Krashen ile birlikte yazdıkları, ilk baskısı 1983'te yapılan ünlü *The Natural Approach* adlı kitaptan önce kaleme almaya başlamıştı.² Terrell'in 1991'de ölümünden sonra söz konusu yaklaşım etrafındaki görüşler, "ikinci dil edinimi" ve bunun alt başlıkları olarak bir dizi varsayım etrafında kaleme alınan kuramsal görüşler olarak Krashen tarafından hâlen işlenmektedir.³

Doğal Yaklaşım terimi, genelde de, çeşitli ortak özellikleri nedeniyle bir arada değerlendirilebilecek birden fazla dil öğretim yaklaşım ve yöntemini ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Özellikle 19. yüzyılda Dilbilgisi-Çeviri Yöntemine tepki olarak ortaya çıkan ve sözel iletişimi önceleyen bir dizi kuramsal görüş veya uygulama önerisinin yanı sıra, daha sonraki dönemlerde ortaya konulan ve öğrenme psikolojisi temelli bir dizi yöntem de benzer görüşler taşıması nedeniyle bir arada değerlendirilebilmektedir.

Krashen ve Terrell, *The Natural Approach* adlı çalışmalarının (2000: 9) "Traditional Direct Methods" başlıklı bölümünde, bir dizi yöntem "Geleneksel Doğrudan Yöntemler" adı altında biraraya getirilirken bu defa da "doğrudan" terimi kullanılarak bir genelleme yapılmış; bu tür "yaklaşımların" (?) "doğal, psikolojik, fonetik, yeni, reform, doğrudan, analitik, taklit (imitative) ve benzeri" olarak adlandırıldığı belirtilmiştir.

Modern dillerin öğretimini yeniden şekillendirmek için özel yöntem öneren bireysel dil öğretim uzmanları İngiliz T. Prendergast (1806–1886), Fransız C. Marcel (1793–1896) ve F. Gouin'in (1831–1896) (Richards ve Rodgers, 2007: 7) ortaya koyduğu çalışmalar; Berlitz Dil Okullarıyla Avrupa ve Amerika'da yaygınlık kazanan öğretim uygulamaları; diğer taraftan yöntem patlamasının yaşandığı 1970'li yıllarda ortaya çıkan ve "insancıl yöntemler"⁴ olarak da ifade edilen Sessiz Yol, Toplu Fiziksel Tepki Yöntemi, Telkin Yöntemi, Danışmanlı Öğrenme, Grupla Dil Öğretim Yöntemiyle birlikte sunulan kuramsal görüşler ve uygulama önerileri, temelde "doğal yaklaşım"ın ilkeleriyle örtüşmekte ve literatürde "doğal yaklaşımlar", "doğal yöntemler" olarak adlandırılabilir. Richards ve Rodgers, Terrell ve Krashen'in Doğal Yaklaşım'ını değerlendirirken, bizleri, en temel ortak özellikleri olarak "doğal yaklaşımlar veya

² Terrell, T. D. 1977. "A natural approach to second language acquisition and learning". *Modern Language Journal* 61: 325–336. Terrell, T. D. 1981. "The natural approach in bilingual education". *MS. California Office of Bilingual Education*. Terrell, T. D. 1982. "The natural approach to language teaching: An update". *Modern Language Journal* 66: 121–132.

³ Krashen, S. 1989. "We acquire vocabulary and spelling by reading: Additional evidence for the input hypothesis". *Modern Language Journal*. 73(4): 440–464. Krashen, S. 1992. "Fundamentals of Language Education". *Beverly Hills, Calif.: Laredo*. Krashen, S. 1993. "The case for free voluntary reading". *Canadian Modern Language Review* 50(1): 72–82. Krashen, S. 1996. "The case for narrow listening". *System* 24(1): 97–100. Krashen, S. 1997. "The comprehension hypothesis: Recent evidence". *English Teachers' Journal*. 51: 17–29. Krashen, S. 1996. "Principles of English as a foreign language". *English Teachers' Journal* 49: 11–19. vb.

⁴ Adı geçen yöntemleri "insancıl yöntemler" kavramı içerisinde birarada ele almanın temelinde, öğrenci kaygısını ve öğrenmenin önündeki psikolojik engelleri ortadan kaldırmayı amaçlayan ve bu yönde öneriler sunan yöntemler olarak ortak özellik göstermeleri yanında; Earl Stevick'in bu yöntemleri, söz konusu özellikleriyle *Humanism in Language Teaching* (1991) adlı kitabında bir arada ele alması etkili olmuştur.

yöntemler” başlığı altında bir araya getirilebilen yaklaşımların ve yöntemlerin “... öğrencilerin, biçimlendirilmemiş ortamlarda hem birinci hem de ikinci dilleri nasıl edindiğine dair gözlem ve yorumlamaya dayalı bir dil öğretme yöntemleri geleneği ...”ne (2007: 190) ait oldukları tespitine götürmektedir.

Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics adlı ansiklopedik sözlükte, “Doğal Yaklaşım” madde başında, bu terimin “doğal yöntem” ile birbirinin yerine kullanılabildiği notu düşülmüş, iki anlamda kullanıldığı belirtilmiştir. Buna göre Doğal Yaklaşımın birinci anlamıyla 19. yüzyılda Dilbilgisi Çeviri Yöntemine tepki olarak geliştirilen bir dizi dil öğretimi yöntemini, ikinci anlamıyla Terrell’in önerdiği yaklaşımı ifade eden bir terim olduğu ortaya konulmuştur.

Ömer Demircan da bu ilişkiler ağına gönderme yapmış; *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri* adlı kitabında, yaklaşım ve yöntemleri kronolojik bölümlendirmeyle sunarken “Yeniçağ”da bir grup yöntemi “Devrim Hareketi” üst başlığıyla bir arada ele almıştır. Buna göre Sesbilimsel Yöntem, Sauveur-Heness Yöntemi, Doğal Yöntem, Diziler Yöntemi, Ruhbilimsel Yöntem, Berlitz Yöntemi, Seçmecî Yöntem ve De Sauze Yöntemi “Devrim Hareketi”ni ortaya koyan yöntemlerdir.

2. Nedenlerden ikincisi, “yaklaşım” ve “yöntem” terimlerinin sınırlarının belirsizliğiyle ilgilidir.

Bununla beraber, dil öğretimi alanında çok sık kullanılan yöntem teriminin anlamı üzerinde, önemiyle orantılı olarak, yeterince düşünülmediği ve bu terimin özenle kullanılmadığı değerlendirilebilir. İkinci ve yabancı dil öğretiminde alanyazınında hâlihazırda kullanılan yöntem terimi, öğrencilerin sınıfta fiilen neler yaptığından çok, alandaki uzmanlar tarafından kavramsallaştırılmış ve inşa edilmiş yerleşik yöntemleri ifade eder. Demek ki, yöntem terimi, dil öğretiminde biri kuramcılar tarafından önerilen, diğeri öğretmenler tarafından uygulanan iki farklı unsuru ifade etmektedir. Aslında öğretmenlerin sınıfta ne yaptıkları ile kuramcılar tarafından nelerin savunulduğu birbirinden farklıdır (Kumaravadivelu, 2003: 24; Kumaravadivelu, 2006: 84). Richards ve Rodgers’ın ifadesiyle yöntemleri tanımlamada, kuram ve ilke düzeyindeki dil öğretim felsefesi ile bir dilin öğretimi için ortaya çıkan bir dizi işlem arasındaki ayrım esastır (2007: 19). Kuramcılar ve öğrenciler tarafından yürütülen yöntem ile kavramsallaştırılan yöntem arasındaki ayrışma, yöntem kavramının kendisinin içsel sınırlamalarının doğrudan sonucudur. (Kumaravadivelu, 2003: 28)

Mackey (1965: 139) dil öğretiminin kuramsal ve uygulamalı olmak üzere iki farklı yönüne işaret eden bu ayrımın, “öğretmenin ne öğrettiği” ile “kitabın ne öğrettiği”ne odaklı olduğunu belirtir. Mackey, konuyla birlikte iki kavramı daha ele alır. Buna göre “yöntem analizi”, kitap yoluyla öğretimin nasıl yapıldığını tanımlarken, “öğretim analizi” ise öğretmen tarafından bunun ne kadarının yapıldığını ortaya koyar.

Bilindiği gibi, *yaklaşım*, *yöntem* ve *teknik* sınıflandırmasını ve ilişkisini gösteren çerçeve için Edward Anthony’nin 1963 yılında yayımladığı “Approach, method, technique” (*English Language Teaching* 17, 63-67) makale esas teşkil etmektedir. (Kumaravadivelu 2006: 84; Richards ve Rodgers 2007: 19; Brown, 2001). Anthony, bu yazıda üç yönlü/aşamalı kavramsal çerçeve önermektedir:

Düzenleme hiyerarşiktir. Düzenlemedeki yapının anahtarı; tekniklerin, herhangi bir yaklaşım ile tutarlılık göstermesi, bir yöntemi uygulamaya taşınması, hayata geçirmesidir ...

1. ... Yaklaşım, dilin ve öğrenimin doğası ile ilgili bir dizi bağıntılı varsayımdır...

2. ... Yöntem, dil malzemesinin düzenli sunumuna yönelik bütüncül ve ayrıntılı plandır; yöntemin hiçbir unsuru seçilen yaklaşımla çelişmeyip yöntemin bütün unsurları seçilen yaklaşıma dayanır. Yaklaşım belitsel, yöntem işlemseldir.

Bir yaklaşım içinde birden fazla yöntem bulunabilir...

3. ... teknik, uygulamaya yöneliktir, aslında sınıf içerisinde gerçekleşenlerdir. Teknik; kısa süreli hedefleri elde etmek için kullanılan belirli bir trick, strateji veya kurgudur. Teknikler, bir yöntemle ve tabii bir yaklaşımla da tutarlı olmalıdır (Anthony 1963: 63-67'den alıntılan Richards ve Rodgers 2007: 19).

Jack Richards ve Theodore Rodgers (2007), Anthony'nin "yaklaşım, yöntem ve teknik" hiyerarşik ilişkisindeki terimleri yerine, "yaklaşım (approach), tasarım (design) ve işlem (procedure)" terimlerini kullanmaktadır. Buna göre, *yaklaşım*, yine Anthony'de olduğu gibi, dilin ve dil öğreniminin doğasına ilişkin kuramları, inanışları ve varsayımları ifade ederken, dil öğretmenlerinin nihayetinde sınıftaki öğrencilerle ne yapmak istediklerine dair kuramsal bir temel oluşturur. *Tasarım*, öğretim kuramlarıyla öğretim materyallerinin biçim ve işlevine, dil kuramları ile öğrenme arasındaki ilişkiye açıklık getirir. *İşlemler*, belirli yaklaşımların ve tasarımların sonuçları olan sınıf teknikleri ve uygulamalarını içerir.

Richards ve Rodgers, çalışmalarında "yöntem"i, kuram ve uygulamanın özelleştirilmesi ve karşılıklı ilişkisine yönelik bir şemsiye terim; bir başka ifadeyle *yaklaşım*, *tasarım* ve *işlem* olarak sıraladıkları üçlü hiyerarşik yapıyı açıklamada bir üst terim olarak kullanmaktadır.

Richards ve Rodgers'ın çalışmasını konuyla ilgili önemli kılan hususlardan biri olarak Anthony'nin üçlü sınıflandırması, dil öğretiminin unsurları arasındaki ilişkiye belirli bir kuramsal çerçeve ve tanımlama kolaylıkları getirirken, bir yöntemin ayrıntılarını tanımlamada yetersiz kalmaktadır. Anthony'nin modeli, özellikle, yöntemlerin öğrencilere, öğreticilere, ders materyallerine ne gibi roller yüklediğini yeterli ölçüde ortaya koymamaktadır. Bunun için, bir yaklaşımın bir yöntemdeki uygulama süreçleri ve de yöntem ile teknik arasındaki ilişkinin ayrıntıları söz konusu modelde tam anlamıyla sunulmamaktadır (Richards ve Rodgers 2007: 20). Richards ve Rodgers, özellikle, o ana kadar bazı yönleriyle belirsiz kalmış dil öğretim tasarımlarının gerekli unsurlarını belirgin hâle getirmişlerdir (Brown, 2001: 14). Yöntem düzeyinde tasarım, yöntemin (a) amaçlarını, (b) dilsel içeriğin, belirli bir yöntem içerisinde nasıl seçilip düzenleneceğini, (c) yöntemin savunduğu öğretme etkinlikleri ve öğrenme görevlerini, (d) öğrenci rollerini, (e) öğretici rollerini ve (f) öğretim materyallerinin görevlerini ortaya koymaktadır (Richards ve Rodgers, 2007: 24-31).

Brown (2001: 14-5) Anthony'nin terimleriyle biçimlenen bu hiyerarşik ilişkinin, iyi veya kötü, bir şekilde günümüze kadar öğretmenler arasında en yaygın sınıflandırma olurken; Anthony'nin kullandığı terimlere ve şematik yapıya alternatif olarak Richards ve Rodgers tarafından sunulan bu yeni terimlere dayalı yapının, iyi tasarlanmış olmasına rağmen, ilgili alan yazında yaygınlık kazanamadığını ifade etmektedir.

Brown, tercih edilen terimlere yönelik değerlendirmelerini sıraladığı çalışmada, yöntem teriminin yerine yöntem bilim (methodology), tasarım teriminin yerine de müfredat (curricula veya syllabuses) terimini daha tatmin edici bulmaktadır (2001: 15). Brown'a göre yöntem bilim, kuramsal temelleri ve ilgili araştırmaları içeren eğitsel uygulamalar; nasıl öğretilirse bunun yöntem bilimsel olacağına dair bütün hususlardır. Yaklaşım, kuramsal olarak, dilin ve dil öğreniminin doğasına ve de her ikisinin eğitsel

düzenlemelere uygulanabilirliğine ilişkin geniş vukufiyetli görüşler ve inanışlar iken; yöntem, dil bilimsel amaçları gerçekleştirmek için sınıfa yönelik genelleştirilmiş bir dizi belirlemedir. Yöntem, öncelikle, öğrenci ve öğretici rolleri ve davranışları ile; ardından da, dil bilimsel ve konuya dair amaçlar, sıralama ve materyaller gibi özellikler ile ilgilidir. Bunlar, hemen hemen her zaman çeşitli bağlamlara, çeşitli kitlelere geniş bir şekilde uygulanabilir olarak düşünülmektedir. Müfredat (curriculum/syllabus), belirli bir programı uygulamaya yönelik tasarımlardır. Brown'a göre son olarak, teknik geniş bir çeşitlilikle karşımıza çıkan ve dil sınıflarındaki derslerin hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik alıştırmalar, etkinlikler veya görevlerdir (2001: 15-16).

Toplu Fiziksel Tepki Yöntemini geliştiren Asher'in da çalışmalarında TFTY'ni kimi zaman "yaklaşım", kimi zaman "yöntem" kimi zaman da "strateji" veya "teknik" olarak nitelendirmesi, önerilerinin kuramsal olarak nasıl konumlandırılacağı konusunda bir belirsizliğe işaret etmesinin yanı sıra, yaklaşım ve yöntem gibi kavramların sınırlarının belirsizliğiyle de ilgili olmalıdır.⁵

Doğal Yaklaşım(lar)ın ve Yöntem(ler)in temelinde hangi öğrenme veya dil kuramı bulunduğu dair belirsizlik de bu bağlamda ayrıca ele alınabilir.

3. Nedenlerden bir diğeri olarak, Doğal Yaklaşım(lar), Doğal Yöntem(ler), bunların yanı sıra Diziler Yöntemi, Doğrudan Yöntem ile birlikte Reform Hareketi başlığı altında biraraya getirilen diğer görüşler ve önerilerin tamamını, hatta İnsancıl Yöntemleri birlikte değerlendirmeyi gerektiren bir evrimsel ilişkiden, gelişimden bahsedilebilir. Bu bakış, aynı zamanda, dil öğretimi tarihinde yaklaşımları ve yöntemleri devrimsel-evrimsel karşıtlığında ele alma önerisini de ortaya koymaktadır.

Aslında dil öğretim tarihini, dil öğretimi yaklaşımları ve yöntemlerinin tarihi olarak değerlendirmek mümkündür. Dolayısıyla bu tarihsel gelişim, evrimsel nitelikli bir gelişim fikrini de desteklemektedir. Bütün dil öğretimi yaklaşımlarını ve yöntemlerini söz konusu evrimin bir basamağı/aşaması olarak görmek tartışılabilir bir düşünce olmakla birlikte, bazı yaklaşımların, yöntemlerin devrimsel nitelikli olduğu da değerlendirilebilir. Herhangi bir biçimde gelişimin söz konusu olduğu bütün alanlarda gelişim, evrimsel-devrimsel karşıtlığıyla anlaşılabilir.

Dil öğretimi dışında başka alanlarda da kullanılan bu kavramların nasıl ele alındığına bakmak yararlı olabilir. Örneğin endüstri alanında bir gelişimin değerlendirilmesinde, hangi ürünlerin evrimsel hangilerinin devrimsel olduğunu belirlemede kullanılan ölçütlere bakıldığında devrimsel nitelikli olan için;

- bir öncüle sahip olmama veya öncülle aralarında belirleyici bazı farklı özellikler taşıma;
- bir başka ifadeyle, evrimsel olandaki, var olan süreç veya ürünün iyileştirildiği artımlı bir yeniliğe karşılık tamamen yeni bir ürün ortaya koyma;
- pazarlamada yeni bir ürün standı oluşturma;
- eğilim olarak yeni bir sayfa açarak işe başlama;

⁵ Örnek olarak *The Modern Language Journal* adlı süreli yayındaki bir makalesi "The Total Physical Response Approach to Second Language Learning" (Vol. 53, No. 1 (Jan., 1969), pp. 3-17.) başlığında TFTY'ni "yaklaşım"; aynı makalenin dördüncü sayfasında "... Such a strategy has been created. It is called the Total Physical Response Technique. This approach has some similarity to how children seem to learn their first language..." "strateji" ve "teknik"; 1968 yılında hazırladığı bir raporun başlığında (Asher, James J. (1968) *The Total Physical Response Method for Second Language Learning*, [file:///C:/Users/Pc/Downloads/AD0674868%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Pc/Downloads/AD0674868%20(1).pdf) (Rapora Erişim Tarihi: 02.02.2018)) da "yöntem" olarak nitelendirmektedir.

- evrimsel olandaki, öncüle ait bazı özellikleri yineleme eğilimine karşılık yinelemeyi gerekli görmeme göze çarpmaktadır. (Stetter, Möhringer ve Pulm 2011: 222-3)

Yine endüstri alanında, *yenilik* (innovation) ve *yenilikçi* (innovative) kavramları, süreç içerisinde ortaya çıkan ürünleri ifade ederken kullanılan yakın kavramlardır. Dil öğretiminde, belirli düzeyde bilinirliğe sahip alanyazında kendine yer bulmuş hemen hemen bütün yaklaşım ve yöntemlerin bir yönüyle *yenilikçi* özellik gösterdiği söylenebilir. Bu yenilik; o ana kadar bilinen, örneğin, mevcut uygulamalardan farklı yeni bir uygulamayı (Doğrudan Yöntemde ve onun yaygınlaşmasını sağlayan Berlitz Okullarında hedef dili ana dili olarak konuşan öğrencilerle sınıf içerisinde sadece hedef dilde iletişim kurulması vb.), kuramsal bir kaynak olarak yeni bir bilim alanının bilgisini dil öğretiminde kullanmayı (İşitsel Dilsel Yöntemde Amerikan Yapısalcılığının etkisinde ve desteğiyle, bir dil kuramı olarak Yapısalcılığın dil öğretimi alanına kaynaklık etmesi vb.) işaret eder. Kimilerinde, bu derece köklü bir yenilik söz konusu olmasa da, örneğin dil öğretimin unsurlarından birine yönelik dikkat, vurgu (özellikle İnsancıl Yöntemler olarak anılan Sessiz Yol, Telkin Yöntemi, Toplu Fiziksel Tepki Yönteminde öğrenci kaygısı ve öğrenme-bellek ilişkisine dikkat çekilmesi; dilbilgisinin dil öğretimindeki yeri konusunda, belirli yapıların tekrara dayalı öğretimi değil dilin sonsuz sayıda yapı üretebilecek bir sistem olarak öğretimi vb.) ön plana çıkmaktadır. Görüldüğü gibi *yenilik*, *yenilikçilik* kavramları, dil öğretimi yaklaşımları ve yöntemlerini sınıflandırmada kullanılabilecek bir ölçüt olarak değil, her bir yaklaşımı ve yöntemi özgün katkısıyla diğerlerinden ayırmaya yarayan bir ölçüt olarak değerlendirilmeye uygundur.

Doğal Yaklaşım(lar)ın ve Doğal Yöntem(ler)in Kökenleri

Dil öğretimi tarihinde en önemli dönüşüm noktalarından biri, öğretim etkinliklerinin merkezine, öğretme hedefi olarak sözel iletişim becerilerinin, yani konuşmanın yerleşmesidir. Buna göre; öğretimin hedefi, bütün yönleriyle yazılı anlatım becerilerini geliştirmek de olmayan, yazılı dil malzemelerini yani okuduğunu anlama olmaktan çıkmıştır. Bu dönüşümün ardında yatan nedenleri, daha doğru bir ifadeyle gelişmeleri açıklayabilmek, sonradan gözlemlenen pek çok gelişmeyi anlayabilmek açısından da önemlidir. Sosyal gelişmeler, belirli çevre koşullarında gerçekleşir. Öyleyse dil öğretiminde sözel iletişim becerilerinin geliştirilmesi düşüncesinin geniş kabul görmesi ve günümüzde hâlâ geçerli kabul edilmesi bilimsel olarak hangi sosyal çevre koşullarında gelişmiştir?

Bu çerçevede sosyal çevre koşullarını iki alanda ele almak mümkün:

- Birincisi öğrenci ihtiyaçları (tarih boyunca değişmeyen gelişmiş toplumların cazip ülke koşulları ve o ülkelere çeşitli şekillerde gerçekleşen yerleşimler; bunun yanı sıra ticaret, diplomasi, eğitim gibi nedenlerle artan uluslararası dolaşım),
- diğeri ise bilimsel olarak çalışılma (doğal yaklaşımın/yöntemin kökenleri –Montaigne-Marcel-Sauveur-Pestalozzi⁶-; doğa bilimlerinin yaklaşımlarının, özellikle canlı sistemlerin evrimine Darwinçi yaklaşımda olduğu gibi, etkisinde dil çalışmalarının gelişiminde de gözlemlendiği üzere, dilbilimin dilin gerçek biçimi ve çalışmanın esas konusu olarak konuşma dilini merkeze alması, bununla birlikte IPA gibi referans kurumsal yapıların ortaya çıkışı ve İngiltere’de Sweet, Almanya’da Viëtor, Fransa’da

⁶ Doğal yaklaşımların çağdaş geleneğinin kökeni, Johann Heinrich Pestalozzi’nin ‘nesne dersleri’ (object lessons) çalışmasına dayanmaktadır. Pestalozzi’nin ‘nesne dersleri’nin ve eğitime bakışının temellerinde ise Jean Jacques Rousseau’nun eğitim felsefesinin önemli bir yeri olduğu söylenebilir. (Howatt ve Widdowson, 2009: 215) Nesne derslerinin, eğitime somutlaştırılmış deneyimlerle başlama önerisinde, düşünce ve onu harekete geçiren duyular arasındaki ilişkinin belirleyici olduğu söylenebilir.

Doğal yabancı/ikinci dil öğretiminin kökleriyle de ilgili en ünlü hikâye, Lambert Sauveur'un devamlı kullandığı, 16. yüzyılda Montaigne'nin çocukluğunda yaşadığı Latince öğrenme deneyimini anlatan model öğrenici hikâyesidir. (Howatt ve Widdowson, 2009: 210)

Doğal Yaklaşım(lar)ın/Yöntem(ler)in İlkeleri

Doğal Yaklaşım(lar)ın ve Doğal Yöntem(ler)in genel olarak ortaklık gösteren ilkelerine dair şunlar söylenebilir:

Öğrencilerin, biçimlendirilmemiş ortamlarda hem birinci hem de ikinci dilleri nasıl edindiğine dair gözlem ve yorumlamaya dayalı bir dil öğretme yöntemleri geleneğine aittir. Bu tür yöntemler (ve yaklaşımlar), öğretimin önkoşulu olarak dilin resmî (dilbilgisi) örgütlenmesini reddeder. (Richards ve Rodgers, 2007: 190)

Blackie, geçmişin sıkça başvurulan doğal yönteminin esaslarını 4 noktada ele almaktadır: Birincisi; kulağa, dilin edinildiği doğal organlara doğrudan bir yönelim söz konusudur. İkincisi; bu yönelim, ses ve işaret edilen şey arasında kurulan doğrudan ilişkinin olduğu yerlerde gerçekleşir. Üçüncüsü; söz konusu kulağa ulaşan canlı yönelim, söylem, sürekli ve belirli sıklıkta tekrarlanır. Dördüncüsü; bu yönelim, dinleyicinin dikkatini çekmede ve ilgisini tutmada başarısız olunmayan durumlarda gerçekleşir. (alıntılayan Howatt ve Widdowson, 2009: 213-4) Blackie'nin sıraladığı bu dört husus doğal veya doğrudan dil öğretimi hakkında belirtilen her şeyi özetler niteliktedir. Buna göre, doğal bir öğretimi için öncelikle konuşulan dil öğretilmeli; hedef dilin sözcükleri, onların dış dünyadaki gösterilenleriyle ilişkilendirilmeli; uygulama yapılmalı ve olabildiğince sıkı biçimde öğrencinin ilgisini çekmeye ve korumaya gayret edilmeli. (Howatt ve Widdowson (2009: 214)

Anlama ve anlamlı iletişime odaklanmanın yanı sıra doğru türden anlaşılabilir girdilerin sağlanması, başarılı sınıfta ikinci ve yabancı dil edinimi için gerekli ve yeterli koşulları sağlar. Bu, çok çeşitli mevcut kaynaklardan alınan tekniklerin entegrasyonu ve uyarlanması için yeni bir mantığa yol açmıştır. (Richards ve Rodgers, 2007: 190)

Longman, Doğal yaklaşım(lar) ve Yöntem(ler)i birlikte ele almıştır. Burada ilk dil öğreniminin doğal ilkelerini takip edip, konuşulan dilin kullanımını, kelimelerin ve yapıların anlamlarını öğretmede nesnelere ve eylemlerden yararlanılmasını vurgulayan; diğer taraftan resmî dilbilgisi çalışması yerine dil kurallarının gayri resmî edinimini ve doğal iletişimi ön plana çıkaran, öğrencilerin hatalarına toleranslı açıklamasını yapmıştır.

SONUÇ

Dil öğretimi tarihinin, belirli ölçüde, yaklaşımlar ve yöntemlerin tarihi olduğu söylenebilir. Dil öğretiminin tarihsel gelişimini ele alırken bir yandan kavramların ve terimlerin sınırlarını diğer yandan yaklaşımların ve yöntemlerin aralarındaki ilişkileri belirlemede kullanılacak ölçütler ve alternatif bakış açıları yararlı olabilir. Bu çerçevede, dil öğretimi tarihinde "Doğal Yöntem(ler)"in ve "Doğal Yaklaşım(lar)"ın terim olarak kullanıldığında, özelden, belirli kişiler tarafından, belirli kuramsal görüşler etrafında biçimlenmiş yaklaşım(lar)ı ve yöntem(ler)i ifade ettiği görülmektedir. Bu terimlerin, genelde de, çeşitli ortak özellikleri nedeniyle bir arada değerlendirilebilecek

⁷ Bu gelişmelerle ortaya çıkan bilimsel görüşlerin, ayrıca, ikinci ve yabancı dil öğretimi ve öğreniminin bilimsel çalışılmasıyla ilgili olan uygulamalı dilbilimin de başlangıcına işaret ettiği ifade edilebilir.

birden fazla dil öğretim yaklaşım(lar)ını ve yöntem(ler)ini ifade etmek üzere kullanıldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, “Doğal Yöntem(ler)” ve “Doğal Yaklaşım(lar)” terimleriyle işaret edilen yaklaşım(lar)ın ve yöntem(ler)in hangisi olduğuna dair yerleşik, uzlaşmış bir kullanımın olmadığı iddia edilebilir. Bu türden bir ilişkilendirmenin nedenleri olarak; ilgili alanyazında yapılan atıflar, yaklaşım ve yöntem terimlerinin kullanımında gözlenen kavramsal sınırların belirsizliği ve dil öğretiminde devrimsel-evrimsel karşıtlığıyla değerlendirildiğinde bu yaklaşımların ve yöntemlerin evrimsel nitelikli bir gelişimin ürünleri olarak ortaya çıkışları gösterilebilir. Söz konusu yaklaşım ve yöntemlerin, ortak kökenlerinden de bahsedilebileceği gibi, bununla birlikte, yabancı ve ikinci dil öğretimine yönelik “doğalci” ilkeleri de temel özellikleriyle, ortaklık gösterebilmektedir.

Kaynakça

- ASHER, James J. (1968), *The Total Physical Response Method for Second Language Learning*, [file:///C:/Users/Pc/Downloads/AD0674868%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Pc/Downloads/AD0674868%20(1).pdf) (Rapora Erişim Tarihi: 02.02.2018)
- ASHER, James J. (1969), “The Total Physical Response Approach to Second Language Learning”, **The Modern Language Journal**, Vol. 53, No. 1 (Jan., 1969): 3-17.
- BROWN, H. Douglas (2001), *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*, Longman.
- DEMİRCAN, Ömer (2013), *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, Der Yay.
- HOWATT, A. P. R.; WIDDOWSON, H. G. (2009), *A History of English Language Teaching*, Oxford University Press.
- KRASHEN, Stephen; TERRELL, Tracy D. (2000), *The Natural Approach*, Longman.
- KUMARAVADİVELU, B. (2003), *Beyond methods: macrostrategies for language teaching*, Yale University Press.
- MACKEY, William Francis (1965), *Language Teaching Analysis*, Longman.
- RİCHARDS, Jack C.; Schmidt, Richard (2002), *Longman Dictionary of Language Teaching & Applied Linguistics*, Longman.
- RİCHARDS, Jack C. and Rodgers, Theodore S. (2007), *Approaches and Methods in Language Teaching*, Cambridge University Press.
- STERN, H. H. (1983), *Fundamental Concepts of Language Teaching*, Oxford University Press.
- STETTER, R.; MÖHRİNGER, S.; PULM, U. (2011), “A Comparison of Evolutionary and Revolutionary Approaches in Mechatronic Design”, In: *Proceedings of the 18th International Conference on Engineering Design (ICED 11)*, Vol. 1: 221-232.
- STEVÍCK, Earl W. (1991), *Humanism in Language Teaching*, Oxford University Press.
- SWEET, Henry (1964), *The Practical Study of Languages*, Oxford University Press.